

VÁSÁRHELYI MŰVÉSZPOTRÉK

Fülöp Erzsébet

Műtermében faragott lóca, tálak, szövöszék. Aki ismeri Fülöp Erzsébet képeinek világát, a műteremben azonnal otthon érzi magát. Talán csak egy dologban tér el a való és a képi világ: az ablakok ábrázolásánál. A vásárhelyi Kohán György úti műterem hatalmas üveglablakain ömlik a fény a falakra, míg a képi interieurök kis zárt ablakon keresztül kapják a világosságot. Az átírás tudatos. Fülöp Erzsébet alföldi származású, s a földművelő nagyszülők környezete jelenik meg előtte alkotás közben. Az eredeti környezetből kivett tárgyak — amelyek ott nem különös, hanem természetes funkciójúak — itt sajátos jelenségrendet alkotnak.

Fülöp Erzsébet az alföldi parasztok világából indult el, majd oda tért vissza — alkotni. A közbeeső éveket a budapesti művészeti szakközépiskolában és a Képzőművészeti Főiskolán töltötte, ahol Papp Gyula, majd Domanovszky Endre voltak a tanárai. Domanovszky mesterre úgy emlékezik vissza, mint aki mindig az életre nevelt. Fejből kellett nála festeni. Fülöp Erzsébet képei közül ma is csak a portrék születnek teljesen a látvány után — legtöbbször a családhoz kötődik (*Anyám, Kati, F. I. portréja*). A csendélet is a látványból születik, de a hozzá kapcsolt figurák már a művész világából valók.

Főiskolás korában — mint sok más társa — eljárt a nyári művésztelepre, majd végzés után hosszabb időt töltött a Virág utcai telepen. 1967-ben telepedett le végleg Hódmezővásárhelyen. Évek óta állít ki a vásárhelyi Őszi Tárlaton, a Dél-alföldi Tárlaton és a szegedi Nyári Tárlaton. Az 1965-ös Őszi Tárlat kritikájában azt írta a *Művészet*: „... a kiállítás meghatározói mégis inkább az olyan ígéretes alkotások, mint amilyeneket például Fülöp Erzsébet mutat be. Közülük is a *Magvető* emelkedik ki szimbólummá növekvő komolyságával.” 1967-ben önálló kiállítása volt Vásárhelyen. 1971 tavaszán ő kapta Szentes Koszta-díját. Október 29-én pedig megnyílt első budapesti önálló kiállítása a Fényes Adolf-teremben.

1967-ben, a XIV. Őszi Tárlat katalógusában Pogány Ö. Gábor kiemeli Fülöp Erzsébet képeit: „Vásárhely új csillaga Fülöp Erzsébet, aki a mértéktartást, a szerénységet személyesíti meg piktúrájában. A hétköznapi dísztelenségével, az igazmondás egyértelműségével közli észrevételeit a világról.” S ehhez még hozzátehetjük: a vásárhelyi — vagy tágabban az alföldi — ember meggondolt szűkszavúságával. A dolgok ábrázolása során a lényeg egyre mélyebb megragadásáig jut el.

A vásárhelyieket egy ideje a kortól való lemaradással vádolják. Legutóbb Bojár Iván marasztalta el az alföldi alkotókat a következőképpen: „Kitermelődött tehát egy progresszív tartalmú művészet, amelynek egykori haladó jellege azonban a mai, változott körülmények között önmaga ellentétébe, defenzívába, a formák erejét fitogtató, de — végeredményében — tartalmi dekadenciába süllyedt.” Fülöp Erzsébet azt vallja, hogy addig nem lehet ez az ábrázolás maradi, amíg emberek élnek olyan környezetben és olyan módon, amilyent a művészek ábrázolnak. Azért nem korszerűtlenek Fejér Csaba rogyant falú tanyái, Németh József kaszásai, Kurucz gubás figurái, Fülöp Erzsébet kendős falusi nénikéi, mert ha eltűnőben is, de létezik ez a

világ. Sőt, ezek a művek „nem egyszerű dokumentációk, nem szimpla láttatások, hanem a történelmi tradícióinkat tisztelő érzélemvilág alakulását általános, emberi vonatkozásokban, a hazai művészet és művészetszemlélet alakulására is érvényesen mutatják meg” (Kovács Gyula). Fülöp Erzsébet azt vallja, hogy az embernek, a művésznek vállalnia kell önmagát. Ősi igazságnak tartja, hogy az ember mindenkor azzal nyert, ha önmagát merete és tudta vállalni, s ő elkötelezetten vállalja is világát. Az orosházi gimnáziumban tanít, s főleg azért, mert így utazás közben olyan élményekkel találkozik, amelyek alkotásra ösztönzik. Ezek sokszor a gyermekkori emlékekkel azonosak, s az alkotásokon átköltve újjászületnek.

Képeit nézve sokan azt mondják: az érzelem szülte azokat. Alkotásaira a szigorú mértani kompozíció, a merőlegesek rendje a jellemző. A természet igazolja a művészt, hiszen az alföldi tanyák fölépítésére is az egyszerűsített szerkezet a jellemző. Fülöp Erzsébet képei is a nagy síkok harmóniájára épülnek. Az Alföld horizontális tagolású síkjai jelennek meg képein. Barázdák osztják a síkot, s ezek között egy-egy magányos figura. Valóban sokszor úgy egyedül van az ember a világban, mint tájban álló alakjai. Összehúzó, nagykendős asszony (*Tél*), kőtenyét összefogó nő (*Tarlón*), munkából gereblyével hazatérő nő (*Gereblyés*). Az ember és a természet kevés művésznél van annyira együtt, mint az ő képein. Figurái szervesen hozzátartoznak a tájhoz, s ezt a képkivágással is hangsúlyozza. Ezek az alakok azonban nem a képszerű megkövetelte élettelenek, hanem gondolatokkal, érzelmekkel teltek. Képeinek szigorú mértani rendjét mindig emberközelbe hozza a líra. A budapesti kiállítás megnyitó beszédében mondotta Borvendég Béla, hogy képeinek „színe és fénye belülről származik”, s ez nemcsak a gondolatokra, hanem az érzelmi tartalomra is igaz. A képek visszafogott színvilága tudatosan választott. Nála a gondolatok megközelítésének egyik fő eszköze a szín, mely mindig megfelelően szolgálja a tartalmat. Az intériurökon pasztellszínek uralkodnak, a tájképein a természet színei, vagy azok erősebben színezett, dekoratív árnyalatai. Az érzelmi tartalom belülről való kisugárzását nemcsak az *Anyu gyermekkel* vagy az *Est*-típusú képek bizonyítják, hanem a mesés hangulatot árasztó stilizált fák, a legtöbb képen őrt álló kifli alakú hold, a női figurák kendőjének megkötése (*Kendő nő, Tél*), összefogott kőtenye, fázósan összehúzó, de mindig elgondolkozó arca (*Magány*), a csendéletek odavetett drapériái (*Szobabelső, Csendélet*), vagy a zárt világot, életformát jelképező ablakok, székek (*Szék ablakkal, Kisszék, Öregszék*). Az utóbbi tárgyak mindig egy adott pillanatot örökítenek meg, s mindig emberekkel kapcsolatos használati tárgyak. Ezért állnak olyan emberközeliségben. Mint mondotta, ezekkel a csendéletekkel is az élet egy-két örök mozzanatára, őstörvényére kívánja a figyelmet felhívni. Ilyen az elmúlás, amire egy-egy tárgy fölötti meditáció előbb-utóbb minden embert rádobbant. „Azért választottam olyan modellt — néha képzeletben —, mint az öreg szék, mert számomra világok nyílnak meg egy-egy ilyen, nemzedékek koptatta használati tárgy láttán. Furcsa, de igaz, hogy ezek a maradnak tűnő tárgyak és motívumok napjainkban is milliók mindennapjainak részei” — mondotta a művész.

A csendéletek és az intériurök mellett harmadik fő témája a dolgozó ember. A *Kézimunkázó, Vízholdó, Teregető, Gereblyés, Magvető, Kalászszedő, Kapás, Varrónő, Mosás* — mind a munka szépségét örökítik meg. Különösen szép darabja a kiállításnak a *Secco*-terv. Nem mondhatjuk, hogy összegezés, hiszen ez a pályázati mű nem a szintézis határozott szándékával készült. Részletei egy-egy önálló kompozíció lehetőségeit hordozzák magukban.

Fülöp Erzsébet az emberi tartalmakat mindig a reális ábrázolás keretében tudja elképzelni, s ez nemcsak a munkaábrázolásokra, hanem a használati tárgyakat ábrázoló csendéleteire is jellemző. A budapesti kiállítás katalógusának bevezetőjében azt írta: „A realitást, mint festői formát az engem feszítő sajátos emberi tartalmak kifejezési eszközeként választottam.” Azt vallja, hogy nem az elvont tartalomtól, hanem a kidolgozás nagyvonalúságától korszerű a kép. Nála a korszerűség nem múló divat, hanem belülről jövő, a mondanivalóhoz alkalmazkodó tartás. Művészete realista művészet, s legfőbb jellemzője az igazság keresése és ábrázolása, a tisztaság és a humánus.

LACZÓ KATALIN